

HIRIBARRENEK *ESKALDUNAC* POEMAKO IZEN BEREZIAK

Leioa, 1994.10.06
Amaia Boneta

Euskal Herriko historiaren, ohituren eta pertsona ospetsuen berri ematen duen poema luzea da *Eskaldunac*, bere 5.428 bertso-lerroetan ugariak dira izen bereziak, leku eta pertsonenak, bai Euskal Herrikoak eta bai kanpokoak.

Bost atal nagusitan bana daiteke Hiribarrenen lana, azpigituluan bertan ageri den bezala: "Iberia, Cantabria, Eskal-Herriac, Eskal-Herri bakhotchcha eta hari darraicon", lau lehenengoei *Capitulu* izena ematen dielarik idazleak. Hauetaz gain badu hitzaurre moduko bat ere: "Eskaldunei bi hitz hastean". Banaketa honek badu eraginik idazkeran, bai baitirudi *Laugarren Capitulutik* aurrera aldaketa batzuz gertatzen direla.

Hiru zerrendatan banaturik aurkezten ditut poeman bildutako izen bereziak: Euskal toponimoak (gaur egungo Euskal Herriko mugen barnean daudenak), Exonimoak (muga hauetatik kanpokoak) eta Antroponimoak (bertakoak eta kanpokoak nahasian ematen direlarik; zerrenda honetan Hiribarrenek pertsonak izendatzeko erabili zituen guztiak ageri dira: bataio-izenak, deiturak eta baita zenbait izengoiti ere).

Zortziehun baino gehiago dira zerrendatutako izen bereziak, hauek aztertze-ko, ikergai izan zitezkeen guztietatik, lau puntu hautatu ditut : grafia, ebakera, hitz bukaerak eta bikoteak (Hiribarrenek izen bera idazteko erabilitako aldaera ezberdinak).

1. GRAFIA

1853. urtean argitaratutako lana izaki, garaiko grafiaz baliatu zen poeta; tenore hartan eztabaida bizia eman zen Iparraldeko idazleen artean ortografiaren batasuna lortu nahian, Hiribarrenek ere parte hartu zuen honetan, ordurarte erabilitako grafia eta sortzen ari ziren joera berrien artean moldatuz bere idazkera.

Grafiari dagokionez ez du bereizketarik egiten antroponimo / toponimo edo euskal izen / exonimoen artean. Hitz arruntentzat proposatzen zuen bidea jarraituko du izen bereziekin ere, finkatu gabeko grafiari dagokion legez zalantzak eta salbuespenak ere tartean direlarik (1):

(1) Erabilera bakoitzaren adibide batzuk ematen ditut, salbuespenak, guztiak.

1.1. Euskara batuan *k-z* idatziko genituzkeenak adierazteko *k* eta *c* erabiltzen ditu:

1.1.1. Hitz bukaeran beti *c*: *Pyreneac, Alaric*.

1.1.2. *o* aurrean ere *c*: *Cordoba, Guipuzcoa, Seneco, Nicolas*. Salbuespenak: *Beko* (toponimoa), *Amezkoa, Beko* (azken hau antroponimoa).

1.1.3. *a* aurretik *c*: *Cantabria, Africa, Cambo, Carlos*. Salbuespenak: *Eskalherria* (*Eskaldunac* ere bai), *Karle, Karloman, Perkain*.

1.1.4. *u* aurretik *c*: *Barcus, Ascubea, Hercul, Bicuña*. Baina aspiratua denean *khu*: *Lekhuine*.

1.1.5. *e* aurretik *k*: *Ameriken* (baina *Americatic*), *Alariken* (baina *Alaric*), *Mikeleperitz, Henrike*... Salbuespena: *Jacques* (hala ere bi silabatan ahoskatua).

1.1.6. *i* aurretik —adibideak gutxi badira ere— *k*: *Urkiola, Leckzinski*. Leherkari aspiratua ere bai: *Akhitze*. Salbuespena: *Aquitania*.

1.1.7. *Ct*: *Esclabon, Claverie*.

1.2. Euskara batuan *z-z* adieraziko genukeenak:

1.2.1. *e* eta *i* aurrean *c*: *Francia, Garcia, Ciburu, Celtiberia, Marcene, Celhay*.

1.2.2. *a, o* eta *u* aurrean *z*: *Azantza, Urdazuri, Elizondo* (toponimoa), *Zorua, Elizagaray*. *s* eta *ss* grafiak ere erabiltzen ditu zenbaitetan —gutxitan bada ere— soinu hau adierazteko, Iparraldeko izen bereziak idaztean: *Elissondo* (deitura), *Delissalde, Suraide*.

1.3. /*c*/ eta /*s*/:

[*s*] soinua adierazteko *ch* erabiltzen du: *Chuberoa, Champaña*; baina batzutan grafia horrek [*c*] ordezkutzen du, Hegoaldeko edo Espainiako izenak idazten dituenean (espainolez emango lirakekeen moduan): *Cuchares, Anchieta*.

1.4. Erderaz *v-z* idatziko lirakekeenak *b-z* ematen ditu, batez ere toponimoetan (*Nobenpopulania, Bitoria, Montebido*), salbuespena bakarra delarik: *Vade* (Bordeleko leizea). Antroponimoetan ere ematen da joera hau, baina ugariagoak dira *v* mantentzen dutenak (zortzi izen *v-z* eta zazpi *b-z*), bitara azaltzen direnak ere baditugularik: *David / Dabid; Etcheverry / Etcheberry*.

1.5. Erderaz *ñ* dena *n* idazten du zenbaitetan: *Logrono, Inigo, Iniguez*; baina ez beti: *Estuñiga, Ordoño, Champaña*.

n / ñ zalantza nabaria da exotoponimo batean: ikus behegaro *Espainia*.

1.6. *p* eta *b* aurrean *m* erabiltzen du batzutan, erdal erara; bestetan, berriz, *n*, gaur egun erabiliko genukeen moduan: *Sempronio, Cambo, Haramburu* (*Aranburu* ere bai); baina: *Cinbre, Nobenpopulania, Chanpaña* (baita *Champaña* ere).

1.7. Erderaz *j* dena, *y* idazten du, ahoskatzen zuen moduan: *Yaca, Balde-Yunkera, Yoanna*, salbuespena: *Jacques* (ikus *k* ere).

1.8. Kontsonante bikoitzak:

1.8.1. Batzutan biak mantentzen dira: *bb*, *d'Abbadie*; *nn*, *Annibal*, *Sennaar*, *Yoanna* (*Yoana* behin); *ll*, *Metello* (baina *Tertulien* < *Tertullianus*).

1.8.2. Beste batzutan, aldiz, kontsonante bakarra geratzen da: *Agripa* (< *Agrippa*). Kontsonante ezberdinak direnean ere bai: *Humbolt* (*Humboldt*), *San Inacio*.

1.9. Frantsesez *ou* idazten dena *u-z* ematen du, batez ere toponimoetan: *Turs*, *Biriatu*, *Suraide*. Salbuespena: *Arroubi*. Antroponimoetan, eta bereziki frantses jatorriko deituretan, salbuespenak ugariagoak dira: *Hagou*, *Labrouch*; hala ere gehienetan *u* erabiltzen du.

2. EBAKERA

Hitz neurtuak aukera ematen digu Hiribarrenek hitza nola ebakitzen zuen jakiteko. Grafiaren kasuan bezala idazleak izen bereziak euskal fonetikara egokitzeko eginiko ahalegina ikus daiteke:

2.1. Beheranzko diptongoak.

Euskaraz diptongo osatu ohi duten bokal elkarketak silaba bakar batez ematen ditu Hiribarrenek:

2.1.1. *au*: *Maule*, *Echaz*, *Yauregui*.

2.1.2. *eu*: *Europa*, *Eulate*.

2.1.3. *ai*: *Lohigarai*, *Ainhoa*, *Bordagain*. Bi salbuespen ditugu halere, *a-i*, bi silabatan irakurri behar da hauetan: *Garibaï(c)* (1981. bertso-lerroan, baina 1709.ean *Garibai* hiru silabakoa da) eta *Baigorri(n)* (2199; hiru silabakoa bestee-tan: 1515, 1555), bertsoak bortxaturik hautsi du bietan diptongoa.

2.1.4. *ei*: *Biamondei(co)*, *Theilary*, *Azpeiti(co)*; *ey*: *Dutey*.

2.1.5. *oi*: *Cascoina*, *Bardoitz*, *Salagoïty*. Baina *o-i*: *Benoit* (hiru silaba), *o-y*: *Odoylec* (lau silaba).

2.1.6. *ui*: *Suinthila* (hiru silaba); baina beste adibideetan diptongorik ez: *Lekhuine* (lau silaba), *Luis*, *Louis* (bi), *Ruydar* (hiru).

2.1.7. Dena den, bokal elkarketa hauek frantsesez bezala irakurri behar dira zenbait antroponimotan: *Lacroix*, *Saint-Martin*, *Thibaut*.

2.2. Hiatusak.

Beste bokal elkarketek hiatusa osatzen dute, bi silabatan irakurri behar dira, bai euskal izenetan eta bai exonimoetan ere, jatorrizkoa diptongo denean hau hautsiz. *i-a* (*Biarno*, *Francia*, *Rusia*); *i-e* (*Guereciet*, *Tertulien*, *Adrien*); *i-o* (*Mendiondo*, *Silio*, *Sempronio*); *i-u* (*Zubiurre*); *u-e* (*Atapuerca*, *Suebo*, *Berrueta*). Salbuespen bat dugu: *ua*, aurrekoei jarraiki hiatusa behar luke, baina *Eskualduna* (827, lau silaba) eta *eskualdun* (831, hiru silaba) ditugu, diptongo eginez. Hala ere beste guztietan, izenburuan bertan ere bai, *Eskaldunac* erabiltzen du.

2.3. Azkenik bi familia izen bitxi aipatu behar dira, ahoskatzen zituen moduan idatzi dituenak, grafia euskal ahoskerara egokituz: *Ebruz(co)* (< Evreux), *Balao* (< Valois).

3. HITZ BUKAERAK

3.1. Hitz bukaerako *-e* ahoskatu egiten du, frantsesez ez bezala: *d'Abbadie*, *Claverie* (biek lau silaba).

3.2. Iparraldean *-e-z* bukatu ohi diren toponimoetan ez da hau eskuarki azaltzen: *Larzabal*, *Uztaitz*, *Bardoitz*, *Bezcoitz*; baina: *Bidarte*, *Atharratze* (dena den, azken honek deklinatzean *-e* hori galtzen du: *Atharraztic*, *Atharrazco*).

Exotoponimoetan ere, Iparraldeko tradizioan *-e-z* amaitu izan direnak, gabe ematen ditu: *Paris*, *Londres*, *Portugal(etic)*, *Madril(ec)* (azken hauetan, deklinaturik azaltzen direnez —inoiz ez absolutiboan—, *Madri-le* edo *Portugale* ere izan litezke, baina besteak ikusirik badirudi *Madri-le* eta *Portugale* behar dutela). Salbuespena: *Bordele*.

3.3. Latineko *-us* bukaera:

Normalki *-us* > *-o* egiten du: *Silio*, *Sempronio*, *Fulbio* (< Fulvius), *Sertorio*, *Yuliano*.

Salbuespenak: *Pompe* (2) (< Pompeius), *Tertulien* (< Tertullianus), *Auguste* (< Augustus).

4. BIKOTEAK

Poeman zehar pertsona edo leku-izen bera modu ezberdinetara idatzirik aurki daiteke. Batzutan “metri causa” gertatzen dira bikote hauek, bertsoak bortxaturik; silaba kopuru jakin baten beharrak izena laburtzera darama poeta.

Poemaren aurkibidean (*Non diren erranac*, NDE hemendik aurrera) zenbait izen berezi azaltzen dira, batez ere euskal toponimoak; hauek direla medio jakin dezakegu nola erabiltzen zituen silaba kopurua mantentzearen kezka ez zuenean.

Aurkibide honetan azaltzen ez direnen kasuan pentsa dezakegu maizenki erabiltzen duen formak adieraziko digula zein den “zuzena”, hitz lauz erabiliko zukeena.

Beste batzutan, berriz, silaba kopuru bera dutelako edo aldaera bat bestea baino gehiagotan erabiltzen ez duenez, bikoteek idazlearen zalantza ageri dute.

(2) Honela erabiltzen omen zuten Gasteluçarrek (Pompe) eta Zaldubik (Ponpe) ere. Ikus Gidor Bilbaok Miarritzeko Onomastika Jardunaldietan aurkeztutako txostena: “Latin jatorriko izen bereziak euskal idazleetan”.

Badira azkenik hirugarren kapitulura arte modu batera eta laugarrenean beste batera idatzirik azaltzen direnak.

4.1. Silaba kopuru ezberdina dutenak:

4.1.1. *-a / ∅* alternantzia. Maizenik azaltzen diren formak eta NDEkoak *a-dunak* dira:

Iberia (lau alditan) / *Iberi* (behin). NDEn *Iberia*.

Chuberoa (hirutan) / *Chubero* (bitan). NDEn *Chuberoa*.

Donapaleioa(n) (behin) / *Donapaleio* (behin).

Luhosoa (NDEn) / *Luhuso*. Aldi banatan.

Guerecieta (bitan) / *Guerecieta* (behin). NDEn *Guerecieta*.

Ebroa (bitan) / *Ebro* (behin).

Aragona (hirutan) / *Aragon* (behin). Bigarren aldakia *Laugarren Capituluan*.

4.1.2. *Iruña* (hiru aldiz) / *Iruñea* (bitan).

4.1.3. *Mauleo(n)* (inesiboa, hiru alditan) / *Maule(co)* (leku genitiboa, behin).

4.1.4. Singular / plural alternantzia: *Ameriken* (gen. pl.), *Ameriketan* (ines. pl.) / *America(n)* (ines. sg.), *America(tic)* (abl. sg.), bata edo bestea erabili silaba kopurua ezberdina denez, hau izan daiteke arrazoia.

4.1.5. Izen beraren aldaera ezberdinak:

4.1.5.1. *Hasparne* (bitan) / *Hasparren* (bitan) / *Haspar* (behin). NDEn *Hasparren*.

4.1.5.2. *Karle* (lau alditan) / *Karloman* (hirutan).

4.1.5.3. *Rolan* (bitan) / *Rolando* (sei alditan). NDEn *Rolan(en)*.

4.1.5.4. *Philip* (behin) / *Filipe* (bitan) / *Felipe* (behin). Lehenengoa, *Hirugarren Capituluan* azaltzen da, besteak laugarrenean.

4.1.5.5. *Theobald* (bitan) / *Thibaut* (bitan), silaba kopuru ezberdinak dituzenez, hori izan daiteke aldakiaren arrazoia; hala ere azkena *Laugarren Capituluan* erabilia, besteak hirugarrenean.

4.1.5.6. *Henrike* (behin) / *Henry* (hirutan). Bigarren aldakia laugarren kapitulutik aurrera.

4.2. Silaba kopuru bera dutenak:

4.2.1. *Españaia* (lau aldiz) / *Espainia* (bitan) / *Españaia* (hiru aldiz) / *Españaia* (bostetan).

4.2.2. *Itsatsu* (hirutan) / *Itsasuar* (behin).

4.2.3. *Herrifranca* (behin) / *Billafranca* (bitan).

4.2.4. *Labrit* (bitan) / *Albret* (hirutan). Bigarrena laugarren kapituluan.

4.3. Ortografi aldaketa hutsa ageri dutenak:

4.3.1. *Eskal-herria(n)* / *Eskal Herria* / *Eskal-Herria* / *Eskal-herri(etan)*.

4.3.2. *s / z* alternantzia: *Biscaia* (bitan) / *Bizcaia* (zazpi alditan, NDEn eta 1506tik aurrera; hau da, *Laugarren Capituluan*) / *Señoria Bizcaico* ere izendatzen du behin, hau ere aipatu kapituluan.

4.3.3. *i / y* alternantzia: *Pirene* (sei aldiz) / *Pyrene* (hirutan); laugarren kapitulutik aurrera *y*.

Pelaio (behin) / *Pelayo(ren)* (behin): alternantzia bera eta banaketa berarekin.

4.3.4. *u / ou* alternantzia: *Luis* (bitan) / *Louis* (hirutan); 2095.etik aurrera *ou* (*Laugarren Capitulua*).

4.4. Gorago aipatu bezala badirudi hauetako zenbait bikotek badutela kapitulu banaketarekin zerikusirik, laugarren ataletik aurrera aldaketa batzuk soma daitezke:

Hiru lehenengo kapituluetan: *Luis*, *Pirene*, *Pelaio*, *Biscaia*, *Aragona*, *Philip*, *Theobald*, *Henrike*, *Labrit*.

Laugarrenean: *Louis*, *Pyrene*, *Pelayo*, *Bizcaia*, *Aragon*, *Filipe* / *Felipe*, *Thibaut*, *Henry*, *Albret*.

Dena den honek azterketa sakonago bat merezi luke hitz arruntetan ere zer gertatzen den aztertuz.

ONDORIO GISA

Ondoren datozen zerrendetan ikus daitekeen bezala liburuan izen berezien kopurua handia da. Orokorrean esan dezakegu ez zuela bereizketarik egin euskal jatorriko izen eta exonimoen artean, grafia bera erabili zuen batzu eta besteentzat. Hiribarrenek ahalegin berezia egin zuen azken hauek euskal grafia ezezik ahoskerara ere egokitzeo, jatorrizko diptongoak hautsiz, $j > y$ bihurtuz.

Zenbaitetan, dena den, eta batez ere Iparraldeko izenetan, frantses grafiaren eragina nabari da (*Delissalde*, *Lissardy*). Herri-izenekin gainera badu joera frantses aldakia erabiltzeko: *Ascain*, *Barcus*, *Hasparren* (baina *Hasparne* ere bai).

Azkenik bikote ugariak idazlearen zalantzak agertzen dizkigute, askotan aukera anitzen artean forma egokia zein zen erabaki ezinik ibili balitz bezala.

EXOTOPONIMOAK (3)

- Africa(n)** (494), GENTILIZIOA: **Africanoa** (537), **Africar** (4238). Eusk. Afrika, fr. Afrique, gazt. Africa.
- Akhitze(rat)** (1254). Fr. Dax.
- Alayz(at)** (1098). Adlatiboa.
- Ameriken** (256) (gen. pl.), **Ameriketan** (2362) (ines. pl.), **Americatic** (3016) (abl. sg.), **American** (ines. sg.) (3086). Eusk. Amerika(k), fr. Amerique, gazt. América.
- Andalucia(n)** (1311) bost silaba. Eusk. Andaluzia, fr. Andalousie, gazt. Andalucía.
- Aquitania(n)** (1249). Eusk. Akitania, fr. Aquitaine, gazt. Aquitania.
- Aragona** (1300), **Aragona(n)** (1283), **Aragona(co)** (1104) / **Aragon** (1590). Eusk. Aragoa, gazt. Aragón.
- Armenia** (107) lau silaba. Fr. Arménie.
- Arroubi** (1490).
- Asia, Asia(co)** (107). Eusk. Asia, fr. Asie.
- Asturia(co)** (1713), **Asturia(n)** (3539). GENTILIZIOA: **Asturiar(ren)**. Eusk. Asturias, gazt. Asturias, fr. Asturies.
- Atapuerca(n)** (1329) bost silaba.
- Babel(go)** (93).
- Beko** (1490). Euskal jatorria omen duen ingeles izena.
- Berry** (1490).
- Biarno(tic)** (1036) hiru silaba. Eusk. Biarno.
- Bordele** (1011). Eusk. Bordele, fr. Bordeaux.
- Bresil(go)** (1694). Eusk. Brasil, fr. Brèsil, gazt. Brasil.
- Calahorra(c)** (1740).
- California(n)** (4058) bost silaba. Fr. Californie.
- Cantabria** (NDE, 262) lau silaba. GENTILIZIOA: **Cantabre** (475), **Cantiberiar(ra)** (506) (*Cantabriaren* etimotzat *canta Iberia* ematen du Hiribarrenek, hortik *Cantiberiarra*). Eusk. Kantabria, gazt. Cantabria, fr. Cantabrie.
- Cantorbery** (1490).
- Cartago** (514).
- Cascoinia** (1007). GENTILIZIOA: **gaskoin(etan)** (812), **Cascoin** (1936). Eusk. Gascoinia, gent. gaskoi(n).
- Castilla** (1358). Eusk. Gaztela, gazt. Castilla.
- Celtiberia** (270) bost silaba.
- Cordoba(co)** (1311). Eusk. Córdoba, gazt. Córdoba.
- Corse(co)** (167). GENTILIZIOA: **Corsec** (170) (erg. pl.). Eusk. Korsika (gent. korsikar), fr. Corse, gazt. Córcega.
- Chanpaña(co)** (1445), **Champaña(co)** (1599). Eusk. Champagne, fr. Champagne.
- Derby** (1490).

(3) Exotoponimoa Hiribarrenek nola idatzi zuen azaltzen da lehenik, liburuan kasu absolutiboan agertzen ez denean parentesi artean ematen da deklinabide atzizkia. Ondoren datozen parentesi arteko zenbakiak bertso-lerroei dagozkie; silaba kopuruak, beti ere absolutiboarena adierazten du.

Liburuan auzaltzen diren gentilizioak, toponimoen ondoren ematen dira.

Eusk.: Onomastika batzordeak Miarritzeko Jardunaldietan aurkeztutako zerrendetan egindako proposamenak.

- Ebro** (1425), **Ebroa** (1586), **Ebroa(n)** (1006) (ines.). Eusk. Ebro, gazt. Ebro, fr. Èbre.
- Erroma** (513). GENTILIZIOA: **Erromano** (580). Eusk. Erroma (gent. erromatar), fr. Rome, gazt. Roma.
- España** (154, 1505, 2483, 3041), **Espainia** (1007, 3540), **Españia** (1115, 1308, 1315), **Espania** (1462, 1772, 1948, 4646, 5304). Beti lau silaba. GENT. **Español** (453,555). Eusk. Espainia, (gent. espainiar), fr. Espagne, gazt. España.
- Europa** (176). Eusk. Europa, gazt. Europa, fr. Europe.
- Fenicia** (488) lau silaba. GENT. **Feniciar** (480). Eusk. Fenizia, gent. feniziar.
- Francia** (155) hiru silaba. GENT. **Franses** (453). Eusk. Frantzia (gent. frantses), fr. France, gazt. Francia.
- Grecia(n)** (4899) hiru silaba. GENT. **Greca** (838). Eusk. Grezia (gent. greziar; baina Alfonso Irigoienek ustez, gentilizioa euskaraz *grekoa* da) (4), fr. Grèce, gazt. Grecia.
- Iberia** (NDE, 97, 108, 206) lau silaba, **Iberi** (831). GENT. **Iberiar** (145), **ibero umea** (376, 384). Eusk. Iberia (gent. iberiar), gazt. Iberia, fr. Ibérie.
- Irlanda** (1485), **Ybernia** (1484) lau silaba. Azken hau (Hibernia) Irlandaren izen zaharra zen. GENT.: **Eskoti** (1489) omen da, Hiribarrenen ustez, bertako biztanleen izena. Eusk. Irlanda (Eire), gent. irlandar (eiretar), gazt. Irlanda, fr. Irlande.
- Italia** (985) lau silaba. Eusk. Italia, fr. Italie, gazt. Italia.
- Ithakeco** (775), (leku-gen.). Iñaki Irazabalbeitiak Miarritzeko Onomastika Jardunaldietan aurkeztutako zerrendan (5) *Itaka* proposatzen da, baina, transkripzio arazoak direla eta, erabaki gabeko forma gisa. Alfonso Irigoienek eta Iñaki Usabiagak (6), berriz, *Ithaka* ematen dute. Gazt. Itaca, fr. Ithaque.
- Leon(go)** (1309). Eusk. León, gazt. León.
- Logrono(tic)** (1349).
- Londres(at)** (463). Eusk. Londres, fr. Londres, gat. Londres.
- Lur saildu(ei)** (1443), (dat. pl.). Eusk. Herrialde Saindua / Leku Sainduak.
- Madril(eg)** (1977). Eusk. Madril, gazt. Madrid.
- Montebido** (1494). Baina *Montebideoko berriak* izendatu zuen bere liburua: bertsoak bortxatu du hiri izena aldatzera. Eusk. Montevideo.
- Nabas** (1371). Gazt. Navas de Tolosa.
- Nobenpopulania** (1008) zazpi silaba. Eusk. Novempopulania.
- Ostende(n)** (3286).
- Pabe(n)** (3326). Eusk. Pabe, fr. Pau.
- Palestina(n)** (1338). Eusk. Palestina, gazt. Palestina, fr. Palestine.
- Paris** (463). GENT. **Paristar(rac)** (2949). Eusk. Paris (gent. paristar).
- Portugal(etic)** (3629). Eusk. Portugal, fr. Portugal, gazt. Portugal.
- Re** (2811). (Frantziako irla).

(4) IRIGOIEN, A.: *Pertsona-izenak euskaraz nola eman*, Deustuko Unibertsitatea, Bilbo, 1994, 293. or.

(5) IRAZABALBEITIA, I.: "Munduko estatuak, beren hiriburuak eta akzidente geografiko nagusiak", Miarritzeko Onomastika Jardunaldiak, (1994-VII-1/2).

(6) IRIGOIEN, A. eta USABIAGA, I.: "Euskal kontextuko exonomastika mundu greko-latinoaren inguruan", Miarritzeko Onomastika Jardunaldiak.

- Rusia(n)** (3569) hiru silaba. GENT. **Rusiano** (131) lau silaba. Eusk. Errusia, gent. errusiar. Alfonso Irigoienek bere liburuan *Russia* proposatzen du, eta gentilizioa euskaldun arruntentzat *rusoa* dela dio (7). Fr. Russie, gazt. Rusia.
- San Domingo(n)** (3287). Eusk. Santo Domingo, fr. Saint-Domingue, gazt. Santo Domingo.
- Sennaar** (107) hiru silaba.
- Siberia(n)** (3563) lau silaba. Eusk. Siberia, gent. siberiar.
- Sina(n)** (2072). Eusk. Txina. Alfonso Irigoienek China proposatzen du (8).
- Tolosa** (1010). Eusk. Tolosa / Toulouse, fr. Toulouse.
- Turs(en)** (1556). Eusk. Tours, gazt. Tours.
- Vade** (2122)(Bordeleko leizea).
- Yaca(raino)** (1099).
- Zama** (516).
- Zaragoza(n)** (1117). Eusk. Zaragoza, gazt. Zaragoza: fr. Saragosse.

EUSKAL TOPONIMOAK (9)

- Adi** (1595).
- Adur** (1922).
- Ahetz** (NDE), **Ahetz(ec)** (3071), **Ahetz(erat)**. Eusk. Ahetze, fr. Ahetze.
- Ahurti(n)** (1770) hiru silaba.
- Aiciritzen** (3488) (ines.). Eusk. Aiziritze.
- Ainhoa** (NDE, 1963). Eusk. Ainhoa.
- Alaba** (NDE, 1463, 1500). Araba.
- Aldude(rat)** (1579), **Aldude(n)**. Eusk. Aldude. .
- Altobizcar** (1151).
- Amezkoa(co)** (1075) lau silaba. Eusk. Amezkoa, gazt. Amezcoa.
- Arbona** (NDE, 3071). Eusk. Arbona, fr. Arbonne.
- Arcangos** (NDE, 3087). Eusk. Arrangoitze, fr. Arcangues.
- Arcos(en)** (3664). Eusk. Losarkos = Urantzia, gazt. Los Arcos.
- Arnegui(n)** (1580).
- Arriaga(n)** (1739), lau silaba.
- Ascain** (NDE, 1969, 1972). Eusk. Azkaine, fr. Ascain.
- Ascubea** (2069).
- Atharratze** (1630), **Atharraz(tic)** (1659), **Atharraz(co)** (3491). Eusk. Atharratze.
- Azantza(co)** (2243).
- Azpeiti(co)** (4000-1). Eusk. Azpeiti(a).
- Aztarritz** (2639).
- Baigorri** (1515), **Baigorri(n)** (1555, 2199), hiru silaba 2199.ean ezik. Eusk. Baigorri.
- Baiona** (NDE, 853, 1833, 1912, 2724). GENT. **Bañones** (2810). Eusk. Baiona (gent. baiones), fr. Bayonne.

(7) IRIGOIEN, A.: *Op. cit.*, 292. or.

(8) IRIGOIEN, A.: *Op. cit.*, 297. or.

(9) Eusk.: Euskaltzaindiak proposatutako forma. Euskaltzaindia, *Euskal Herriko Udalen Izendegia*, Bilbo, 1979.

- Balde-Yunkeran** (1296). Gazt. Valdejunquera.
- Banca(co)** (1652). Eusk. Banka, fr. Banca.
- Barcus** (1669). Eusk. Barkoxe, fr. Barcus.
- Bardena(n)** (1280) (ines. sg.).
- Bardoitz** (NDE, 3352), **Bardoitz(en)** (2103, 2203), **Bardoiz(tic)** (1768), **Bardoiz(co)** (1938). GENT. **Bardoiztar** (3383), **Bardoiztar(ra)** (3406). Eusk. Bardoze, fr. Bardos.
- Bastida** (1941). Eusk. Bastida.
- Basusarry** (NDE), **Basusarri(n)** (3091). Eusk. Basusarri, fr. Bassussarry.
- Baztan(go)** (2471).
- Behobia** (NDE, 3027) lau silaba.
- Belate(ri)** (1596).
- Bera(tic)** (1976). Eusk. Bera, gazt. Vera.
- Bergara** (1687). Eusk. Bergara, gazt. Vergara.
- Bezoitz** (NDE, 3317). Eusk. Beskoitze.
- Biamondei(co)** (3395).
- Biarritz(at)** (462), **Biarritz(co)** (2217), hiru silaba. Eusk. Miarritze, fr. Biarritz.
- Bidachun(etic)** (1579), **Bidachun(i)** (1925). Eusk. Bidaxune.
- Bidarte** (NDE, 2883). Eusk. Bidarte, fr. Bidart.
- Bidasoa** (NDE, 1764).
- Biduce(kin)** (1769).
- Bilbao** (1713, 3672, 3677). Eusk. Bilbo.
- Biriatu** (NDE, 1999, 3037) lau silaba. Eusk. Biriatu, fr. Biriadou.
- Biscaia** (1463), **Biscaï(co)** (1474), **Bizcaia** (NDE, 1506, 1593, 1710-1, 1745), **Bizcai(co)** (1717), **Señoría Bizcaico** (1717), NDEn eta 1506tik aurrera z-z idatzia. GENT. **Bizcaitar(ra)**.
- Bitoria** (1732, 3617), lau silaba. Eusk. Gasteiz, gazt. Vitoria.
- Bordagain** (2933, 2937).
- Burgui(co)** (3419).
- Burunda** (1087).
- Cambo** (NDE, 1947). Eusk. Kanbo, fr. Cambo.
- Ciburu** (NDE, 2952). GENT. **Ciburutar** (2977). Eusk. Ziburu (gent. ziburutar), fr. Ciboure.
- Chaharnea(n)** (3397).
- Chimeldeguia(n)** (2161).
- Chubero Arrazte(tic)** (1558).
- Chuberoa** (NDE, 1473, 1647), **Chubero** (1503), **Chubero(co)** (1499, 3489), **Subola** (1623), azken hau Zuberoaren izen zaharra omen zen: *Lur hori deithua cen denboran Subola* (1623).
- Diessen** (3155) hiru silaba.
- Donapaleio** (1509), **Donapaleioa(n)** (3425) (ines.).
- Donestia** (1683, 4964). Eusk. Donostia. Duvoisin-ek ere *Donestia* erabiltzen omen zuen (10).
- Donibane Garaci(c)** (1067), **Garaci** (1509, 1565). GENT. **garaztar** (1561). Eusk. Donibane-Garazi, gent. doniandar.
- Donibane** (NDE, 2795). Eusk. Donibane-Lohizune.

(10) IRIGOIEN, A.: *Op. cit.*, 116. or.

- Echarri-Arana(n)** (3665). Eusk. Etxarri-Aranatz.
- Elizondo(rat)** (3643).
- Eskal-herrian** (476), **Eskal Herria** (816-7), **Eskal-Herria** (NDE, 821), **Eskal-herri(etan)** (2377) (ines. pl.), **eskal-herri** (458). GENT. **Eskaldun** (73), **Eskualdun(a)** (827, 831) hiru silaba (*ua* diptongo eginez, etimologia *Eskuda alde duena* omen da, eta hau adierazteko ematen du azken aldaki hau).
- Etcheberria(n)** (2171).
- Eulate(n)** (3669) Eusk. Eulate.
- Ezpeleta** (NDE, 2237). GENT. **Ezpeletar(rac)** (2501). Eusk. Ezpeleta, gent. ezpeletar.
- Guereciet** (3225) lau silaba, **Guerecieta** (NDE), **Guerecieta(co)** (3233).
- Guetharia** (NDE, 2883). Eusk. Getaria, gent. getariar.
- Guipuzcoa** (NDE, 1463).
- Haitz(eco)** (2429).
- Haltsu** (NDE, 3168). Eusk. Haltsu.
- Harismendi(co)** (2571).
- Hasparne(z)** (1889), **Hasparne(n)** (2279), **Haspar** (2658), **Hasparren** (NDE), **Hasparren(en)** (3389). Eusk. Hazparne, fr. Hasparren.
- Helbarren** (1963, 2575).
- Heleta(rat)** (1580). Eusk. Heleta.
- Hendaya** (NDE, 2991). Eusk. Hendaia, fr. Hendaye.
- Herrifranca(ri)** (1948), **Billafranca** (NDE, 3251). Eusk. Milafranga, fr. Villefranque.
- Hiriburu** (NDE, 1754). Eusk. Hiriburu.
- Ibañeta** (1129).
- Ihuri** (NDE, 1764).
- Irulegui(n)** (2189). Eusk. Irulegi, fr. Iruleguy.
- Iruña** (1095), **Iruña(n)** (3623, 4964), **Iruñea** (1119), **Iruñe(rat)** (1261), **Iruñea(n)** (1456). Eusk. Iruñe(a).
- Isaba(n)**. Eusk. Izaba, gazt. Isaba.
- Ithurrotzen** (3487) (ines.).
- Itsatsu** (NDE, 1893, 3099). GENT. **Itsasuar** (3129). Eusk. Itsasu, gent. itsasuiar.
- Lahonce** (NDE, 3301). GENT. **Lehonztarrei** (3313). Eusk. Lehuntze, fr. Lahonce.
- Laphurdi** (NDE, 848). GENT. **Laphurtar(ra)** (1499).
- Laran** (NDE, 1937).
- Larresoro** (NDE, 3131). Eusk. Larresoro.
- Larrun** (299).
- Larzabal** (1516), **Larzabal(go)** (3493). Eusk. Larzabale.
- Lekhuine(co)** (3247) lau silaba. Eusk. Lekuine, fr. Bonloc.
- Lohigarai(co)** (3417).
- Luhoso** (3215), **Luhosoa** (NDE). Eusk. Luhuso, fr. Louhossoa.
- Macaia** (3225), **Macaia** (NDE). GENT. **Macaia(rac)** (3239). Eusk. Makea (gent. makear), fr. Macaye.
- Marcene(coac)** (2077).
- Mauleo(n)** (1575, 1629, 1636) (ines.), **Maule(co)** (1656), bi modutara izendatzen du, *Maule* eta *Mauleo*. Eusk. Maule.
- Mendiondo** (NDE, 1764, 3225), lau silaba.
- Mocoenea(n)** (2818).
- Muguerre** (NDE, 3291). Eusk. Mugerre, fr. Mouguerre.

Mundarrain (1893) hiru silaba.

Nafarroa (1454), **Bi Nafarroac** (1584): **Nafarroa gora** (1505, 1561), **Nafarroa-Goicoa** (NDE), **goico Nafarroa** (1585), **Nafarroa-Behera** (NDE, 1503, 3425). GENT. **Nafar** (1300, 1778), **Nafartar(ra)** (1500), **Franses Nafartar** (3514).

Olhaberrita(co) (2075).

Ondarrabia(c) (1679). Eusk. Hondarribi(a).

Oñate(rat) (3636). Eusk. Oñati.

Oragarre(n) (1921). Eusk. Oragarre.

Oriarriaga(n) (1131, 1239, 1263) zazpi silaba. Eusk. Orreaga. Badirudi Pasai Donibaneako inskripzio batean *Orieriaga* azaltzen dela (11).

Orio(c) (1681) hiru silaba. (Ibaia).

Ormaiztegui (3675). Eusk. Ormaiztegi.

Othatz(co) (3025).

Pasaia (1685), hiru silaba. Eusk. Pasaia.

Pausu (NDE).

Pirenetan (112, 133) (ines. pl.), **Pirenen** (121, 147, 259, 378, 797, 876) (gen. pl.), **Pyreneac** (5408) (abs. pl.), **Pyrenetan** (5227) (ines. pl.), **Pyrene** (1628) (abs). Iñaki Irazabalbeitiak Miarriteko Onomastika Jardunaldietan aurkeztutako zerrendan (12) *Pirinioak* proposatzen da. Alfonso Irigoienek eta Iñaki Usabiagak (13), berriz, *Pyreneoak* ematen dute. Gazt. Los Pirineos, fr. Pyrénées.

Placetcheberria(n) (2176).

Ribera(n) (3661).

Salbatore(co) (3205).

Salina(n) (1729) (ines.).

Sara (NDE, 1961). GENT. **Saratar** (2587). Eusk. Sara.

Senpere (NDE, 2586, 2603), **Senpere(n)** (2575) (gen.), **Senpere(co)** (2576), **Senpere(n)** (3083) (ines.). GENT. **Senpertar** (2616, 2584); **Helbarren** (1963, 2575). Honela dio idazleak: *Senperen icena da Eskaraz Helbarren / Nahiz alderdi batec orai duen arren.* (2575-6). Eusk. Senpere (gen. senpertar), fr. St. Pée.

Serres(tic) (2139), **Serres(co)** (2185), **Serres(en)** (5318).

Suraide (NDE, 3069) hiru silaba. Eusk. Zuraide, fr. Souraide.

Tolosa (1681), **Ithurisa** (1682), azken hau Tolosaren izen zaharra omen zen: *Orioc frescatzen du luceki Tolosa / Eskaraz deitzen cena lehen Ithurisa* (1681-2). Eusk. Tolosa.

Tudela(rat) (1425). Eusk. Tutera, gazt. Tudela.

Uhalde(co) (2071).

Uhertsi (NDE, 1691).

Ulibari(n) (3659).

Urdainz(co) (3277).

Urdazuri(n) (1691).

Urhandi (NDE, 1944).

Urketa (NDE, 3343). Eusk. Urketa.

(11) NARBAITZ, P.: *Orria, o la batalla de Roncesvalles* (778), Elkar, Iruñea, 1979, 119. or.

(12) IRAZABALBEITIA, I.: *Op. cit.*

(13) IRIGOIEN, A. eta USABIAGA, I.: *Op. cit.*

Urruña (NDE, 2651). GENT. **Urríñarra** (2749). Eusk. Urruña (gent. urruñar), fr. Urrugne.
Ursuya (3226).
Urume (1683). Urumea.
Uztaitz (NDE, 2355), **Uztaiz(tic)** (2461), **Uztaiz(co)** (3157). Eusk. Uztaritze, fr. Usttaritz.
Yatsu (NDE, 3168). Eusk. Jatsu.
Yrun(dic) (3460). Eusk. Irun.

GENTILIZIOAK, ETNIA-IZENAK (14)

Alaman (289).
Alan (989).
Angueles (1053).
Arabe(c) (1035), **Araben** (1048) (gen. pl.), **Arabei** (1101) (dat. pl.).
Ariano(ac) (993).
Bandal (989).
Barduli (1746).
Bisigotha (1006), **Bisigoth(ec)** (1006), **Bisigoth(en)** (1021).
Bretoin(ec) (5234).
Casta-gotac (2987), **Casta-Gothac** (5146), **Agoth**, **Gothac** (5145), **Agotac**, **Bohemia** (5151).
Celta(c) (149).
Cinbre (116).
Cosak(en) (3585).
Erdaldun(ac) (297).
Esclabon (116).
Hun (116).
Moro (1111), **Moro(ez)** (822), **Moro(en)** (1056), **Moro(ac)** (1094).
Parthiar (839).
Polones (2100).
Sarrasin(ei) (1734).
Suebo (989).
Tartaro (116).
Teuton(ekin) (116).
Turco(ric) (289), **Turco(ei)** (3577).

ANTROPONIMOAK

Abarca(c) (1301) (abs. pl.).
Abbadia (3301) lau silaba.
Abderram (1281).

(14) Toponimoen zerrendetan azaltzen ez diren gentilizio eta etnia-izenak.

- Adalric** (1246, 1263), **Adalrik(ec)** (1252), azken hau *k-z* idatzia, ondoren *e* baitu.
Adema (2627).
Ader (3091, 3376).
Adrien (3159) hiru silaba.
Agramont (1441).
Agripa (631).
Aguirre (1700).
aita Mariana (1979) lau silaba.
Aita saindu Yulio(c) (1460).
Aita Deyheralde (2303).
Alaric (5138), **Alariken** (2988) azkena, jarraian *e* duenez, *k-z* idatzia.
Alba (1455, 3543).
Albarez (1455).
Aldabe(c) (3086).
Alonzo (1355, 1361), **Zortzigarren Alonzo(c)** (1738). Alfonso.
Amand Lahirigoyen (3269).
Amezketa (1701).
Ampero (141).
Anna (2479).
Annibal(en) (511).
Antonio Burbon (1615). *Antoniok* lau silaba.
Aranburu (1708), **Haramburu** (2966, 3391).
Arbelbide (1571).
Archu (Chubero) (3489).
Argellies (2159) lau silaba.
Armendaritz (3452).
Aroztegy (1702).
Arrese (1698).
Arriaran (1707) lau silaba.
Arrondo (1749).
Arroyo (3532).
Artchaina (3619).
Arteaga (1698).
Asdrubal (511).
Atala (277) *Iberian erregue*.
Auguste (617), **Auguste(ren)** (637) (gen.); baina: **Auguste(n)** (605), **Auguste(n)** (633)
 hauetan ere genitiboa.
Azantza (2271).
Aznar (1099).
Aztarritz (2637).
Bake (2829).
Baldespina (1359).
Baratzabal (3492).
Bardoa (2830).
Barnetche (1750, 3105).
Barrandeguy (2188).
Bascary (2891).
Basterretche (2963).

- Bastres** (3075).
Baztan (3530).
Beaumont archapezpicu(z) (2092).
Becaz (3067).
Beko (276) *Iberian erregue*.
Belchor (4801).
Beltzunce(ren) (363-4), **Belzunce** (3286, 3452).
Benedicto hamalauagarrena(c) (2135), *Aita Saindua(c)*.
Benoit Dorbe (2687) *Benoitek* hiru silaba, **Jacques Dorbe(c)** (2690) *Jacquesek* bi silaba.
Beranguer (1429).
Berdes (yenerala) (2075).
Berho (2338).
Berindoa (2832).
Bermudez (1309), *Leongo erreguea*.
Berritu (1707).
Berro (2832).
Berrueta (3533) lau silaba.
Betiri (3070).
Bicuña (3530).
Bidachunec (3383) (erg.).
Bidart (2420).
Bidegain (3239) hiru silaba.
Biriatu (564, 570) lau silaba.
Blanca (1450, 1601).
Bonihort (3047).
Borda (1700).
Brat (2679).
Brigo (276) *Iberian erregue*.
Butron (3619).
Calvin(en) (3322) (gen.).
Camio (4802) hiru silaba.
Candellé (3493).
Canderatz (3083).
Carandolet (3641).
Caribert(ec) (1009).
Carlos eder (1450), **Carlos Quinto(c)** (1467), **Carlos bigarrena(c)** (2711), **Carlos zaz-pigarren(ac)** (3457).
Carteron (3327, 3331).
Casa-Eguia (3531).
Cascoina (4801).
Castaignet (3254).
Castelper (2499).
Catalina Fox (1451) (Foix), **Andre Catalina** (1457).
Cellhabe (3401).
Cellhay (2239).
Cesar (1895).
Claverie (3415) lau silaba.

Clement (2127).
Coepion(ec) (569) hiru silaba (*Coe-pi-on*).
Cordoba(c) (3667).
Cornu (3247).
Costes (2559).
Coutelarre (2337) lau silaba.
Cuchares (4970).
Curutchet (3497).
Chaho (1659).
Chaila(c) (2897).
Chantre (2971).
Chardiet Luberrico (2177).
Chaubadon (2091).
Chegaray (3517).
Chemartin Gracy (2194).
Chilo (1669).
Churio (anaïac) (2077).
d'Abbadie (323, 1557, 2755), **Dabbadie** (3385) lau silaba.
d'Andurin (1656).
d'Arcangos (3263), **d'Arcangos Arbela(c)** (3277).
Daguenet (1543).
Daguerre (2323).
Daille (2161) bi silaba.
Dalbarade (2829).
Damestoy (3399).
Darburu (2997).
Dardanburu (2981).
Dargañaratz (2845).
Darotchetche (3513).
Darraïdu (2335) hiru silaba.
Darricau (3423).
Darrigol (2423).
Darthayet (2333).
Darthez (1651).
Dasconaguerre (2857) bost silaba.
Dassance(c) (2387).
Dathané (2867).
David (2493), **David Hiriart** (3243), **Dabid(en)** (3570).
Decio (785) hiru silaba.
Delissalde (2236, 2419), **Delizalde** (3328), **Perez Elizalde** (1703).
Detchart (2419), **Etchart** (3199).
Dibarburu (2917).
Diharassarry (2485).
Diharce (3079, 3217).
Dihinx (2409).
Diodoro (205) lau silaba.
Dirasse (Burguico) (3419), **Dirassen** (3425).
Dithurbide (2421, 2551, 3147), **Yturbide** (3530).

- Dithurry (3146).
Dolhabarratz (2831).
Dolhatz (3254).
Domindina Larrea(c) (329).
Dop (2533).
Dornaldeguy (2830), Dornaldegui (2853).
Dornaletche (2529).
Doxamendy (2175).
Doyhambehere (2197).
Doyhenart (2697).
Dubut (2983).
Ducos (2183, 2871).
Dufour (2843).
Duhalde (2071, 2420).
Duhart (3085).
Dumas (2881).
Durizburu (3339).
Duronea (2607).
Durruty (2188), Urruty (2337).
Duthary (3529).
Duvoisin (2489).
Duzinague (2919).
Ebruzco condeac (1607). Evreux-ko kondeak.
Echaz (1555) bi silaba.
Elisondo (3496).
Elizagaray (3496).
Elorregui (1704).
Eñaut **Bertrandia** (3452).
Eraso (1707, 3529).
Eritreo (279) *Iberian erregue*.
Erlande **Goyenetche** (2691), **Goyenetche** (2601, 3328).
Erro (3499).
Estebe Dussaut (3426).
Estilicon(ec) (1003).
Estrabon (195).
Estuñiga (1441).
Etchegaray (3495).
Etchegoyen (3163, 3179).
Etchelecu (1670).
Etchepare (3245), **Detchepare** (4801).
Etcheverry (1549, 2697), **Detcheverry** (2571), **Paulo Etcheverry** (2685), **Etcheberry** (3146), **Etcheberria(c)** (3531) (abs. pl.).
Evariste (2611) lau silaba.
Eyheraburu(c) (2689).
Ezpeleta (2473, 3451).
Fabien (2609).
Fagalde (2235, 2341, 3295).
Fagoaga (3532).

- Febo** (1451).
Fernando(ri) (1330).
Francisco lehenac (2808).
Franchisteguy (2332, 2354).
Fulbio(c) (562) hiru silaba.
Gabiri (1698).
Galba(c) (563).
Ganelon(ec) (1186).
Ganicotchech (2902) (erg.).
Garat Picasarry (2299), **Garat-Lorda** (2338), **Garat** (2367).
Garcis (1066, 1086, 1088: baina oharrean **Garcias**), **Garcia** (1109), hiru silaba. **Garcia Sanchez** (1321), **Sancho Garcis** (1278), **Sancho Garci (biekin)** (1302).
Gargari (279) *Iberian erregue*.
Garibai Zamaloea (1709), **Garibaï(c)** (1981) lau silaba, aurrekoak hiru.
Garro (3228, 3453).
Gaston (1608, 1356).
Gaztelu (1703).
Giraldi (1487).
Godefroa(ren) (1338).
Godin (3463).
Goity (3494).
Goñi (3531).
Gorritepe(n) (1672) (gen.).
Goyetche(c) (2567, 2575), **Goyetche(n)** (2674) (gen.).
Grammont (3283).
Gregorio bigarren (1085) lau silaba.
Guebara (1441, 3543).
Guerio (277) *Iberian erregue*.
Guibelalde (1749).
Habido (279) *Iberian erregue*.
Hagou (1672) bi silaba.
Halti (3105).
Haranchipi (2919).
Haraneder (2172), **Heuty Haraneder** (2173).
Hardoy (2236, 2269).
Harispe (1536), **Dutey-Harispe** (1540).
Harriague (2329, 2351, 4801) lau silaba.
Harriet (3149, 3183) hiru silaba, **Harrietar** (yaunac) (2847).
Heguy (3246).
Henrike Chanpañaco (1445), **Henry bigarrena(c)** (1611), **hirugarren Henry** (1617), **Henry handi** (1619).
Hercul (278) *Iberian erregue*, **Hercul(ena)** (694), **Hercul(ac)** (1015), azken hau izen arrunt gisa, baina letra larriz idatzia, "Herkuleren antzekoak ziren gidariak" adierazteko.
Heristal (1016).
Hespero (277) *Iberian erregue*.
Hiriart (2275, 2337, 2830, 3059) hiru silaba, **David Hiriart** (3243).
Hiribarren (2569, 2843, 2979), **Urtchinaitz Hiribarren** (3109), **Iribarren** (4802).

- Hirigoity** (2275).
Hispal (277) *Iberian erregue*.
Hispañ (277) *Iberian erregue*.
Hoa (1701).
Humbolt (141).
Ibarra (1697, 1706).
Ibero (276) *Iberian erregue*.
Idiakez (1696) lau silaba.
Inigo Arista (1287).
Iniguez (1093), **Iniguez bigarrena(c)** (1293).
Ipeñarrieta (1702) sei silaba.
Irigoyen (1708), **Hirigoyen** (2167, 2309).
Isabel(endaco) (3604).
Isas (1700).
Isidor (1547).
Itchaina(c) (2897) (erg.).
Ithurralde (1750).
Karle (1016, 1193, 1215), **Karle(n)** (1238) (gen.) / **Karloman** (1116, 1124, 1126) Car-
 lomago izendatzeko biak.
Labaste (2845).
Labat-Juzan (2527).
Labeguerie (3411) bost silaba.
Laborde(z) (2427).
Labrit (1451), **Albretar yendeac** (1608), **Yoanna Albret** (1614), **Yoannes Labrit** (1457),
Yoannes Albret(en) (1611).
Labrouche(c) (2849).
Lacroix (1835) bi silaba.
Lafitte (2613) hiru silaba.
Lahet (2527).
Lalande (3373).
Landalde (2338).
Landerretche(c) (1574).
Lantharet (1512).
Lanz (3531).
Lapeyre (2188).
Lara (681), **Pedro Lara** (1359).
Lardapide (3497).
Larraburu (1512).
Larralde (2331, 2501, 2615), **Franchech Larralde(c)** (2935).
Larramendy (2338, 2683).
Larre (1561), **Domindina Larrea(c)** (329).
Larreguy (2943).
Larrondo (2505, 3125).
Larrouy (3420) hiru silaba.
Larrunbide (1704).
Lasa (1705).
Latsalde (2830).
Laurecena (2697).

- Leczinski** (2099).
Leon(ec) (845), **Leon Dajas** (3427), **San Leon** (3444).
Leonora (1450).
Leremburu (2837).
Lerma (3543).
Lichero (2633), (**Senpertar**)**Lichero**.
Lionel (2477) hiru silaba. *Nafarroan marescal*.
Lissardy (2843, 2861).
Lissarrague (3321) lau silaba.
Lizariturry (2832).
Loena (573) bi silaba.
Lopenague (2459) lau silaba.
Lormand (3479).
Luis(en) (1261) bi silaba, **Luis Hutin tcharra** (1449), **Hamabortzgarren Louis** (2095),
Louis bigarrenac (2711), **Hamalagarren Louis** (2818).
Luquo (2843).
Luso (278) *Iberian erregue*.
Machet (2845).
Maiti(ren) (1635).
Mancino(c) (574).
Manescau (2831).
Maramamon (1357).
Margarita Baloa (1613) *Baloea* (< *Valois*), hiru silaba.
Martel (1016).
Maximilien Hapet (3015) *Maximilienek* bost silaba.
Mazondo (3055).
Medina-Celi (3544).
Mela (1487).
Mendiondo(c) (2863) lau silaba.
Mendizorroz (1703).
Meso (511).
Metello (573).
Michel Dihursubehere (2555).
Michelena (2977).
Mikeleperitz (2554).
Mina (3529, 3653).
Miramamolín (1379, 1417), **Esmaralda**. Honela dio: *Icen goitia zuen omen Esmaralda* (1419).
Monsegur (2188).
Montes (4970).
Mouza (1284) bi silaba.
Mureto (1369) Moret historialaria.
Napoleon lehena(c) (469), **Napoleon** (3553).
Nepos (573).
Nesme(c) (1203).
Nicolas (NDE, 3558).
Nogues (2831).
Novion (2411) hiru silaba.

- Ocaña(c)** (3663).
Ochoa bigarrena (1121).
Odoyl(ec) (3657).
Okendo (1706).
Olozabal (1697).
Orcazberro (3105), **Dorcazberro** (3105).
Ordoño (1282).
Orma (276) *Iberian erregue*.
Oroztery (3530).
Orthe (3451).
Otologaray (2701).
Pagol (3495).
Palacio (2502) lau silaba.
Palatu (279) *Iberian erregue*.
Palenkot (2911).
Payes (2877).
Pelaio (1088), *Pelayo(ren)* (3537).
Pelot (3001).
Pen (3496).
Peñaranda (NDE, 3544).
Pepin (1016).
Peranburu (3453).
Perez Elizalde (1703).
Perkain (4795).
Perochegui (3063).
Petit (2749).
Philip ederra(ri) (1447), **Filipe ederra** (1604, 1626), **Felipe bigarrena(c)** (1727). Bi lehenengoak pertsona bera izendatzeko.
Pison (562).
Pistres (2847).
Pochelu (3248).
Pompe (handia) (585).
Portu (1708).
Ramirez (1342), **Pedro Ramirez** (1354), **Sancho Ramirez** (1361).
Recarte (1697).
Remiro (1336).
Ribet (2843).
Ricard erregue(c) (3449).
Rodil (3630).
Rodríguez (1021) *Bisigothen erregue*.
Rolando (1180, 1189, 1194, 1199, 1217, 1237), **Rolan(en)** (NDE, 1265) pertsona bera adierazteko.
Romo (278) *Iberian erregue*.
Rospide (3496).
Ruy(dar) (1352) hiru silaba.
Saint-Martin (2834, 2903, 3453).
Salaberry (yauna) (1565), **Sallaberry** (2347).
Salagoity (2237) lau silaba.

Salha (3375, 3488).

San Inacio (1693).

San Cernin (944).

Sancho (1246), **Sancho Garcis** (1278), **Sancho Garci (biekin)** (1302), **Sancho handia** (1303), **Sancho Lazo** (1335), **Sancho Noblea** (1336), **Sancho Ramirez** (1361), **Sancho yakina**, **Sancho hazcarra** (1362), **Sancho zazpigarrena(z)** (1600).

Sandobal Ayardi (1695).

Santiago (943) lau silaba.

Santos-Ladron (3611).

Saulte (3453) bi silaba.

Scipion (512, 516, 576) hiru silaba, *i-o* beti bi silabakoa denez, *Sci* silaba bakarrean irakurtzen zuela pentsa daiteke.

Sempronio(c) (561) lau silaba.

Seneco (141).

Sertorio (577) lau silaba.

Sescosse (2399).

Sicano (278) *Iberian erregue*.

Sicel (278) *Iberian erregue*.

Silio (529) hiru silaba.

Sisenande (998) Gazt. Sisenando.

Sopite (2977).

Sopolan (3532).

Sosiondo (2067), lau silaba.

Soya (2915).

Suhy (3347).

Suinthila (995).

Tertulien (652) lat. Tertullianus.

Tesla (278) *Iberian erregue*.

Theilary (2502).

Theobald bigarreña (1440), **Theobald** (1438) hiru silaba, **Thibaut** (1599) bi silaba.
Bi azkenak pertsona bera.

Tournely (2087).

Tubal (276) *Iberian erregue*.

Ubilla (1696).

Ugarte (1698).

Ulice(c) 774.

Urdaire (1708).

Urkiola (1705) lau silaba.

Urraca (1297).

Urthubia (2580) lau silaba, **Urthubiar(rac)** (2583).

Uzeda (3543).

Valdes (3668).

Yauregui (1697).

Yaureguiberry (3495).

Yaurretche (anaïac) (2265).

Yoanchuto (2399).

Yoanna Albret (1614), **Yoana(ri)** (1446), behin *n* bakarrekin, **Yoanna** (1605) hiru silaba.

Yoannes Labrit (1457), **Yoannes Albret(en)** (1611).
Yop(en) (2933) (gen.).
Yoseph Anchieta (1694), **Yosepen** (1743) (gen.).
Yrandaitz (3019).
Ysasti (1709).
Yubal (276) *Iberian erregue*.
Yuliano (condeac) (1023).
Zabala (1704, 1706).
Zabaloa (2323).
Zagasti (1750).
Zara (1704).
Zoroa (1749).
Zubiurre (1706).
Zumalacarregui (3609), **Zumalacarreguy** (NDE).
Zuñigas (3543).